

שסק, גידולו ושיווקו

הבלה"ד סילויה גלפט-רייך

מופיעים עוד בפריחה, ומופיעים דורות אחדים, בעיקר בפירות המב- שילים מוקדם. לשכנות עם מטעים אחרים יש השפעה רבה: בקרבת פרדסים מופיעה הכנימה הפלורידית, וממטעי אפרסמון — כנימת העש הלכנה. כנימות עלה מופיעות במטעים הצעירים. יש להשתמש בחמרים הגורמים רק הפרה מעטה של שיווי-המשקל הביולוגי. סס הנמר מופיע בשכנות למטעי אגסים או תפוחים. הטיפול הניתן הוא ידני. גם מחלת הגרב עלולה לפגוע במטעי שסק. מחלות הבוטריטס והגרב מופיעות בין ינואר ומרס, בעיקר באזורים לחים. חרוכין התגלה, במידה מצומצמת, במטעי שסק בגליל העליון ובנגב.

בדיונים הודגשה החשיבות של יצוא השסק, שכן רק הייצוא יוכל לאזן את מחירי השוק הפנימי של פרי זה בתקופת הבשלתו הקצרה. לכן נערך, בחודש אפריל שנה זו, סיור של היחידה לחקר שווקים ואנשי ארגון מגדלי פירות בשוקי אירופה, כדי להתרשם מפותנציאל שיווק השסק בחו"ל ומדרישות השוק. המסיירים ביקרו באיטליה, בגרמניה ובצרפת, המייבאות ומשווקות שסק ובאחד מאזורי ספרד, איזור עיקרי של גידול שסק. הם הוציאו לאור חוברת, המסכמת סיור זה. במשך 10 השנים האחרונות הגדילה ספרד את יצוא השסק; בשנה האחרונה הוא הגיע ל-14,000 טונה, והנטיעה נמשכת. ספרד היא הספקית העיקרית של שסק לאירופה, ואיטליה — היבואנית הגדולה. יבוא השסק לאירופה נמשך מסוף אפריל עד סוף אמצע מאי, ומגיע לכדי 40,000 טונה בשנה. הספרדים מייצאים את השסק מסוף אפריל עד סוף יוני. ב-1989 ייבאה איטליה כ-10,000 טונה שסק מספרד. הפרי הספרדי נשלח באריזות עץ של 9 ק"ג; הוא ארוז בשתי שכבות, כשיריעת ספוג מפרידה ביניהן. הפרי המיוצא מאיטליה הוא בגודל 40 ומעלה. צרפת ייבאה ב-1989 כ-1000 טונה. צורכת את הפרי בעיקר האוכלוסייה המכירה את הפרי ממקום מוצאה. מתברר, שבחדשים אפריל-מאי כמעט אין שסק בשוקי חו"ל; ספרד מגיעה עם הפרי רק בסוף מאי.

לפני שנה נשלחו מהארץ 9 טונות שסק. השנה, המחיר הממוצע של הפרי היה 1970 דולר פו"ב הטונה. ההוצאות בארץ לטונה היו 300 — 350 דולר. הפרי נארו ב"נספקים" של חצי ק"ג; הוא היה בעל איכות טובה, ויפה מהפרי האיטלקי והספרדי. הגרמנים מוכנים, כפי הנראה, לשלם בהתאם למראה הפרי ואריזתו; אולם הכמויות היו קטנות מאוד. יתכן שיש מקום לייצא גם שסק "אורגני".

להלן — מעט פרטים על מטעי השסק בספרד. הזן העיקרי הוא "אלגריאן" (כ-80%). פריו גדול, קטרו עד 60 מ"מ. זן חדש הוא "פלוצ'ה". פריו גדול ואפיל, בעל ציפה לבנה, אינו לוקה ב"כתמי דם". הוא מבשיל באמצע מאי, בעל פרי גדול מאוד, 250 — 300 ג', ומגיע גם ל-400 ג'; אין פרי שמשקלו פחות מ-125 ג'. הפרי קליף, וטעמו מתוק. זן נוסף הוא "טנקה" שנוטעים אותו בשכנות עם הזן "נגט" (לשם הפריה). מטעי השסק הם בהשקיה בטפטוף או בהצפה. רווחי נטיעה — 3 על 3 מ'. רשתות הכיסוי מתוחות על עמודי עץ. הפרי נארו בשטח בארגזי עץ או בקרטונים, בשתי שכבות, כשעוקץ הפרי כלפי מטה ובין השכבות ספוג. המגדל שולח את הפרי הארוז לבית-אריזה. סוגים ב' וג' נשלחים בצובר.

בסוף יוני נערך יום-עיון למגדלי שסק. להלן נביא את עיקר הבעיות, הקשורות עם גידול וייצוא של פרי זה, כפי שהציגו אותן המרצים.

בארץ נטועים כיום כ-3000 דונם שסק, והיכול מגיע ל-2500 טונה בשנה. חלק מהמטעים — בשטח גלוי, וחלקו מכוסה רשתות או גדל בתממות. השסק מבשיל מוקדם בעונה: באביב האחרון הבשיל הפרי בתממות מבשיל בתחילת מרס. זה היה הפרי הטרי הראשון בעונה, ובשלושה שבועות מחיריו היו גבוהים, בין 8 ל-18 שקל הק"ג. הפרי היה גדול יחסית ונקי מכתמים, וענה לדרישות השוק. אך השטח הנטוע הוא גדול, וקיים חשש מפני קשיים בשיווק המקומי בעתיד הקרוב. לכן, המטרה צריכה להיות — לשפר את טיב הפרי ואת מראהו, גם לשיווק מקומי וגם לייצוא, ולהשיג פרי גדול ונקי מ"כתמי דם" ומ"חלודה"; יש להגביר את דילול הפרי ולהאריך את עונתו — גם על-ידי הרחבת הנטיעה לאזורים נוספים המתאימים לגידול זה וגם על-ידי כיסוי המטע. כיסוי פלסטיק, למשל, גורם הקדמת ההבשלה, אבל גם הקטנת הפרי. כל המרצים הדגישו את חשיבות גודל הפרי (הכרח בדילול) ואת נקינותו דבר שקשה להשיגו בשטח גלוי. כיום יש בארץ 60 עד 70 ד' חממות של שסק. בחממות הפרי הרבה יותר יפה — אבל אינו מגיע לגודל הרצוי, ומתקבל יבול פחות.

בדרך-כלל לא כדאי לכופף את ענפי העץ הארוכים, אלא יש לגזום חלק מהם, וחלק להשאיר להצללה. המטרה היא — להקטין את העץ, כדי להימנע מקטיפה בעמידה על סולמות. יש צורך בדילול הפרי 2-3 פעמים, ולהתחיל כשגודל הפרי כזית. עדיין לא ברור מתי העונה המתאימה ביותר לדילול. בכל אופן, ממליצים להפסיק את הדילול כחודש לפני הקטיפה, וכחודש לאחר הקטיפה רצוי לדרשן. הפרי רגיש מאוד ונוטה לקבל כתמים, ולכן רצוי לנגוע בו מעט ככל האפשר. לכן גם יש לקטוף ישר לסלסלה, ולסדר את הסלסלות בקרטונים.

אחד הפגמים הפיסיולוגיים של הפרי הם הכתמים האדומים, הקרוי "ים" כתמי דם" ומכערים את מראה הפרי. עד כה לא מצאו את גורם התופעה. בסקר שנערך בכת-שלמה נמצא כי בעצים לא מוצלים הגיעה הפגיעה ל-30%, ובעצים מוצלים היא היתה הרבה יותר קטנה. ד"ר בני אבידן ממרכז וולקני עורך ניסויים ומחקר, כדי למצוא את סיבת התופעה ודרכים למניעתה. בניסויים של כיסוי הפרי בעטיפות שונות הונמכה הטמפרטורה סביב הפרי ותופעת כתמי דם אמנם הופחתה, אבל בכל זאת הופיע הנזק באחוזים גדולים למדי. כן נערכו בדיקות של חמרים הורמונליים שונים כגון ציטוקינים, אוכסנינים, פרומלין, GA₂ ו-GA₄, כסיבות אפשריות לתופעה; אך השונות בין התוצאות היתה רבה, ועדיין אי אפשר להגיע למסקנות. נבדקו גם ההרכב המינרלי של הפרי ועוד, ולפי שעה ללא תוצאות. הבדיקות, בכיוונים שונים, נמשכות.

מזיקים רבים עלולים לפגוע במטעי השסק; ביניהם זבוב ים-התיכון (לגביו דרושה הדברה אזורית), עש קליפת ההדר, עש האשכול. אלה